

1.01
Prejeto 29. 3. 2005

UDK 341.223(436.5)"1920"

Tom Priestly*

Povezave med poročili Milesove misije in odločitvijo mirovne konference v Parizu za plebiscit na Koroškem leta 1919. Kakšen dokaz so poročila sama?***

IZVLEČEK

Na osnovi jezikovne analize dvanajstih dokumentov, pomembnejših pisnih virov, ki so obravnavali oziroma prikazovali razmere na Koroškem in so pomenili osnovo za odločitev ZDA na mirovni konferenci po prvi svetovni vojni glede meje med Avstrijo in jugoslovansko državo ter glede ozemlja, na katerem je bil izveden oktobra 1920 plebiscit, prikazuje avtor bistvene poudarke, ki so bili za te odločitve odločilni. Predstavlja kakšna sporočila so imela poročila; ali so bili v njih poudarki na ozemeljskih (zemljepisnih) ali nacionalnih (narodnostnih) dejavnikih - na ozemeljski celovitosti Koroške ali na narodnostni sestavi njenega prebivalstva. Predstavi tudi poglede avstrijskega in slovenskega zgodovinpisja do ozemeljskega in narodnostnega dejavnika v problematiki odločitve za Koroško leta 1920.

Ključne besede: Avstrija, Kraljevina SHS, Koroška, plebiscit, ZDA, mirovna konferenca 1919, Sherman Miles

ABSTRACT

ON THE LINK BETWEEN THE MILES MISSION REPORTS AND THE 1919 PLEBISCITE DECISION IN PARIS: WHAT IS THE EVIDENCE OF THE REPORTS THEMSELVES?

On the basis of a linguistic analysis of twelve documents of American origin, dealing with the situation in Carinthia, on which, at a peace conference after the First World War, the US based its decision on the determination of the border between Austria and the Yugoslav state, as well as the areas in which a plebiscite was to be carried out in October 1920, the author presents the emphases which were decisive in the taking of these decisions. He further presents the message of these reports: whether they emphasised territorial (geographical) factors or nationalistic (ethnic) ones - or the territorial (economic) unity of Carinthia or the ethnic structure of its population. He also presents the views of Austrian and Slovene historiography on the geographical and nationalistic factors in the context of the 1920 Carinthian plebiscite.

Key words: Austria, Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, Carinthia, plebiscite, USA, Paris Peace Conference 1919, Sherman Miles

* Dr., University of Alberta, Wirth Institute for Austrian and Central European Studies, Dept. For Modern Languages and Cultural Studies, Edmonton, Alberta, Canada T6G 2E6; e-mail: tpriestl@shaw.ca.

*** Razširjeno predavanje oktobra 2003 v Ljubljani na Inštitutu za novejšo zgodovino. Tukaj izražam svojo zahvalo tistim, ki so predavanje komentirali in tako delovali pri njegovi reviziji.

1. Uvod

Rekonstrukcije zgodovinskih dogodkov, povezanih s slovensko govorečo manjšino na avstrijskem Koroškem, se med seboj močno razlikujejo. Theodor Veiter je leta 1980 v svoji publikaciji¹ opozoril na skoraj popolno odsotnost objektivnih študij o zgodovinskih povezavah med "odporniškim bojem" (*Abwehrkampf* - malo obmejno vojno na Koroškem v letih 1918 in 1919) in odločitvijo, sprejeto na pariški mirovni konferenci, da je treba izvesti plebiscit (*Volksabstimmung*). Prerekanja med tako imenovanima "celovško" in "dunajsko" šolo² o vzročni povezavi (*Kausalkette*) dogodkov iz leta 1919: odporniški boj → Milesova misija³ → pariška odločitev za plebiscit, so dobro znani mnogim zgodovinarjem z obeh strani Karavank. Celo nezagodovinar iz oddaljene dežele, kot sem jaz, si ne more kaj, da ne bi naredil svojih zaključkov. Na moje so vplivali odlomki iz časopisa *Der Kärntner*, ki je v zadnjih letih uporabljal stavke, kot je tale: "Plebiscit, ki ga je izsilil obrambni boj" ("*die Volksabstimmung, die von dem Abwehrkampf erzwungen wurde*") in temu skoraj enake stavke: dvanajstkrat v zadnjih štirinajstih letih, in (enkrat) "odporniški boj je bil nujno potrebno izhodišče za plebiscit." ("*der Abwehrkampf war die unerlässliche Voraussetzung für die Volksabstimmung.*")⁴ Takšnih dogmatskih trditev ne bi smeli puščati vnemar zaradi njihovega možnega učinka na nevedše bralce; na tem mestu jih bom sicer pustil ob strani, vendar moram

1 Theodor Veiter: "Die Kärntner Volksabstimmung im europäischen und internationalen Vergleich," str. 347-81; Helmut Rumpler, ur. *Kärntens Volksabstimmung 1920. Wissenschaftliche Kontroversen und historisch-politische Diskussionen anlässlich des internationalen Symposiums 1980*. Klagenfurt: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft, 1981: "es [gibt] zwar sehr viel Literatur, aber nur wenige Publikationen, die voll dem Bemühen um absolute wissenschaftliche Objectivität entsprechen ...", str. 347. In dejstvo je, da Veiter citira kot popolnoma objektivno samo eno delo, in sicer knjigo Sarah Wambaugh: *Plebiscites since World War. With a Collection of Official Documents. Volume I*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 1933. S tem želi povedati, da je minilo petdeset let brez ene same zanesljive zgodovinske študije!

2 Ulfried Burz: "Historiographische Bruchlinien zwischen Wien und Kärnten - Dokumente zur 'Abwehrkampf' - These. V: Hellwig Valentin, Susanne Haiden & Barbara Maier, (ur.). *Die Kärntner Volksabstimmung 1920 und die Geschichtsforschung. Leistungen, Defizite, Perspektiven*. Klagenfurt: Johannes Heyn, 2002, str. 113-149.

3 Milesova misija - komisija, ki jo je poslal proučiti etnične razmere na Koroškem Archibald C. Coolidge, profesor evropske zgodovine na Harvardovi univerzi, kateremu je ameriški predsednik Wilson dal nalogo proučiti etnične razmere v Srednji Evropi za izoblikovanje ameriških stališč na mirovni konferenci v duhu Wilsonovega razumevanja samoodločbe narodov. Koroško je obiskala konec januarja in v začetku februarja 1919. Vodil jo je podpolkovnik vojske ZDA Sherman Miles (1882-1966) (med 2. svetovno vojno generalmajor); v njej pa sta bila še poročnik Le Roy King in major Martin, univerzitetni profesor za fizično geografijo. Miles in King sta proučevala vojaško-politične, Martin pa geografsko-gospodarske razmere. Komisija je v začetku februarja 1919 podala skupen predlog v treh spisih z ločeno argumentacijo glede ločitvene črte, ki naj bi ločevala slovenske in avstrijske vojaške enote na Koroškem. Martin je podal mnenje, da naj ločitvena črta teče po Dravi, Miles in King pa sta jo predlagala na Karavankah. V resnici je njun predlog pomenil kasnejšo novo državno mejo. Coolidge je 12. 2. 1919 poslal to poročilo ameriški delegaciji na mirovno konferenco v Pariz, ki je začela zasedati 12. 1. 1919. Poročilo Milesove komisije je postalo podlaga ameriškega stališča pri vseh razpravah o Koroški, (op. ur.)

4 Helmut Golowitsch & Andreas Mölzer: *Wo man mit Blut die Grenze schrieb. Zeitzeugen berichten aus Kärntens schwerer Zeit*. Klagenfurt: Verlag für die region Alpe-Adria, 1990, str. 57-58, uporablja tudi prejšnji izraz: "... die Kämpfe der Jahre 1918/19 und die durch sie erzwungene ... Volksabstimmung des Jahres 1920 ..." Moja analiza pisanja *Der Kärntner* je bila predstavljena v članku "The myth of the pivotal role of the 'Abwehrkampf' in Carinthia between 1918-1920", na konferenci "Nationalist myth and pluralistic reality in Central Europe," Edmonton, Alberta, October 26th, 2001.

najprej priznati, da sta me njihov očitni doktrinalni značaj in pogosto ponavljanje pripravila do tega, da sem naredil lastno raziskavo na tem področju. Obstoj takih trditve nas tudi opominja, kako nevarna je dogma o nezmotljivosti.

Zanimiva je majhna, a očitno pomembna podrobnost, ki zadeva en člen te "vzročne verige". Najprej obravnavam poročila Milesove misije Archibaldu Coolidgeu, Coolidgeova poročila Parizu, Milesovo poročilo predsedniku ZDA Woodrowu Wilsonu, poročilo o "Celovcu" Komisije za preučevanje ozemeljskih vprašanj Romunije in Jugoslavije in, končno, izjave samega predsednika Wilsona. Navajam dve vrsti razlogov za določitev avstrijsko-jugoslovanske meje in/ali plebiscitnih območij: kar je Sherman Miles v svojem prvem poročilu imenoval "dvoje kontrolnih dejavnikov",⁵ *a. Jasne in nedvoumne značilnosti terena* in *b. Nacionalne želje ljudi na splošno*, ki jih imenujem "zemljepisni" in "nacionalni" dejavniki; spodaj sta ti označbi podrobneje razloženi. Nato obravnavam dejstvo, da se, začeni s Sarah Wambaugh in vse do knjige, ki so jo nedavno skupaj izdale Hellwig Valentin, Susanne Haiden in Barbara Meier, zgodovinarji pri svoji razlagi poročil in pariških odločitev razhajajo glede relativnega pomena teh dejavnikov. Nekateri so pripisali obema vrstama dejavnikov enak pomen; drugi so dali večji poudarek "zemljepisnemu" dejavniku, tretji pa "nacionalnemu". Spet četrti so omenjali enega, drugega pa sploh ne. Sam opozarjam tudi na dejstvo, da se mnoge razlage nagibajo k prevelikemu poudarjanju posameznih dejavnikov.⁶

Jaz torej ponujam tisto, kar lahko kot jezikoslovec prispevam k tej razpravi: tekstualno analizo izvirnih dokumentov. Kakšno težo dajejo tema dejavnikoma prvotni viri?

Preden nadaljujemo, naj podrobneje razložim pravkar omenjena pojma "zemljepisni" in "nacionalni". V izvirnih dokumentih in zgodovinopisju, ki so jih leti navdihnili, se prvi pojem lahko nanaša na enega ali oba naslednja argumenta: (a) na topologijo Celovške kotline kot bolj ali manj zaokrožene zemljepisne celote (Milesove "jasne in nedvoumne ozemeljske značilnosti"), in (b) na večjo ali manjšo gospodarsko sklenjenost področja. Glede zadnjega, "nacionalnega", je treba razlikovati med neovrgljivim dejstvom, da je velika večina prebivalstva govorila slovensko in je bila torej (v skladu s tradicionalno teorijo⁷) "etnično" slovenska, ter tistim, kar Miles imenuje njihove "nacionalne želje," oziroma "državljske preference"; ali bi sebe, v večji ali manjši meri, raje videli kot državljane neke, po vojni

⁵ O pomenu različnega podčrtovanja glej v 3.2. na str. 12.

⁶ Lahko omenimo še dve majhni podrobnosti, ki takoj padeta v oči nestrokovnjaku. Prva so trditve, da je zaradi obrambnega boja Koroška pritegnila pozornost svetovne javnosti; prim. relativno majhen prostor – le malo več kot eno stran – ki mu ga je v svoji visoko cenjeni knjigi namenila Margaret MacMillan, *Paris 1919: Six Months that Changed the World*. New York NY: Random House, 2002. Druga pa so predpostavke, da so bile odločitve v Parizu sprejete po logični poti, na podlagi ustreznih razprav o vseh dejstvih in po tehtnem premisleku: prim. komentar Harolda Nicholsona, člana britanske delegacije, v *Peacemaking 1919. Being Reminiscences of the Paris Peace Conference*. (Boston: Houghton Mifflin, 1933), ki pravi na str. 152, da je bila konferenca "kot vreščanje v ptičji kletki", in tisti francoskega diplomata Paula Cambona, ki je dejal: "Če se še tako naprezate, si ne morete predstavljati kakšen nered, zmešnjava in nevednost vladajo tukaj," po navedbah Alana Sharpa: *The Versailles Settlement. Peacemaking in Paris, 1919* (New York: St. Martin's, 1991), str. 19.

⁷ Glej Tom Priestly: "On the development of the 'Windischentheorie'," *International Journal of the Sociology of Language* 124 (1997) 75-98, str. 77, citira Anthonyja Smitha: *The Ethnic Revival*. Cambridge: University Press, 1981: "Eden od trajnih mitov nacionalizma je poistovetenje nacionalizma z jezikom (...) [N]acionalisti so skušali odbrati jezik kot glavno sestavino naroda."

ponovno ustanovljene Avstrije ali novoustanovljene države Kraljevine SHS. Kjer so ta razlikovanja pomembna, jih omenjam v opombah j, vendar pa se moja analiza na splošno ukvarja z nasprotjem med "zemljepisnimi" in "nacionalnimi" dejavniki.

2. Pregled poročil zgodovinarjev⁸

Najprej predstavljam nekaj dokazov o pomanjkanju edinosti med zgodovinarji pri poročanju o ugotovitvah Milesove misije in posredovanju le-teh v Pariz ameriški delegaciji oziroma predsedniku Wilsonu na mirovno konferenco. Čeprav dopuščam možnost, da bi si kot nezgodovinar lahko napačno razlagal pisanje kakšnega strokovnjaka, sem vendarle prepričan, da so moje ocene na splošno pravilne. Moj pregled je zgolj vzorec in prav gotovo kdaj pa kdaj preveč poenostavlja tisto, kar je večina zgodovinarjev skušala s tolikšnim trudom izraziti. Te dokaze navajam v strnjeni obliki in sicer v sledečem zaporedju: najprej publikacije nemško govorečih piscev, ki jim sledijo slovensko govoreči in Slovenci ter, na koncu, ostali zgodovinarji;⁹ pod vsakim naslovom so najprej predstavljeni tisti, ki poudarjajo "nacionalne" dejavnike, nato tisti, ki dajejo obema vrstama dejavnikov približno enako težo in, končno, tisti, ki bolj poudarjajo "zemljepisne" dejavnike.

Opozoriti moram tudi, da velik del obsežnega zgodovinisja o letih 1918-1920 na avstrijskem Koroškem spodaj ni omenjen glede na to, da so se mnogi pisci - iz takšnih ali drugačnih razlogov - ukvarjali z drugačno tematiko. Pokojni Andreas Moritsch, na primer, je izdal več dobro znanih del o tem obdobju, vendar je pisal bodisi na splošno o pomenu tistega, kar je imel za napačno zgodovinsko razlago ("mite"), ali pa specifično o razlogih, zaradi katerih je slovensko govoreče prebivalstvo volilo "za Avstrijo", ni pa se, kolikor vem, dotaknil omenjene teme.¹⁰ Tudi veliko slovenskega zgodovinisja o tem obdobju, tako pred osamosvojitvijo Slovenije kot po njej, se raje posveča drugim temam.¹¹ Naslednji vir, ki tukaj ni obravnavan, so zgodovinska besedila, ki jih uporabljajo v nemško govorečih koroških šolah.¹²

⁸ Pri nabiranju gradiva za to raziskavo so mi poleg Veiterja, "Die Kärntner Volksabstimmung," prišli prav naslednji avtorji: Ulfried Burz: "Historiographische Bruchlinien;" Igor Grdina: "Die slovenische Historiographie über die Kärntner Volksabstimmung zwischen Retrospektive und Perspektive," str. 151-156; Avguštin Malle: "Zur Historiographie der Kärntner Slowenen," str. 157-165; Arnold Suppan: "Die Kärntner Volksabstimmung und die neuere internationale Historiographie," str. 91-111.

⁹ Tukaj se držim kanadske rabe, v kateri je, na primer, francosko govoreča oseba nekdo, ki se poistoveti s francosko govorečo skupnostjo. 'Nemško' in 'slovensko govoreči' Korošci so torej tisti, ki se smatrajo za del nemško ali slovensko govoreče skupnosti. Korošec, čigar prvi jezik je sicer nemščina je tako lahko označen za slovensko govorečega; menim, da bi, na primer, Andreas Moritsch samega sebe tako označil.

¹⁰ O obeh temah, glej zlasti Andreasa Moritscha: *Abwehrkampf und Volksabstimmung - Mythos und Realität*, str. 58-70; Teodorja Domeja et. al.: *Austria Slovenica. Die Kärntner Slovenen und die Nation Österreich. Koroški Slovenci in avstrijska nacija*. Klagenfurt: Hermagoras, 1996.

¹¹ Glej Peter Vodopivec: *Commentary: The 1920 Carinthian plebiscite*. V : *Slovene Studies* 8/1 (1986), str. 21-25; Grdina, *Die slovenische Historiographie*.

¹² Ti imajo lahko mnogo večji pomen kot šolske zgodovinske knjige, kajti na njihovi podlagi se oblikuje večinsko mnenje; ne poznam pa nič novejšega od dveh desetletij stare študije Karla Stuhlfarrerja: "Die Kärntner Slowenen im österreichischen Geschichtslehrbuch," *Zeitgeschichte* 11 (1983-84), str. 390-398.

2.1. Publikacije v nemškem jeziku

Velika večina tovrstnih publikacij je iz Celovca.

2.1.1. Publikacije v nemškem jeziku, ki poudarjajo "nacionalne" dejavnike

V tej kategoriji nisem zasledil nobenih publikacij, ki bi bile napisane pred letom 1960, razen tistih Martina Wutteja. Ta v svoji knjigi *Kärntens Freiheitskampf 1918-1920*,¹³ daje veliko večjo težo "državljskim preferencam" slovensko govorečih na Koroškem; čeprav se v svojih drugih delih očitno posveča topografiji, se tukaj pri omenjanju zemljepisnih dejavnikov osredotoča na gospodarske. Vincenz Schumy leta 1960¹⁴ kot *edini* dejavnik omenja "državljsko preferenco". Wilhelm Neumann v svojih publikacijah na to temo,¹⁵ ki so po mojem mnenju še najbolj relevantne, sledi Wutteju: "državljski preferenci" daje mnogo večjo težo kakor gospodarskim dejavnikom. Josef Feldner,¹⁶ ki je bil od leta 1972 naprej "Obmann" koroškega Heimatdiensta, zasleduje enako smer, vendar omenja tudi topografijo. Alfred Ogris,¹⁷ ki je Neumanna nasledil kot direktor Koroškega deželnega arhiva, sledi njegovemu vzoru: "Poleg zemljepisnih in gospodarskih dejstev je bilo za komisijo velikega pomena tudi presenetljivo spoznanje, da prebivalstvo svoje nacionalnosti nikakor ni enačilo z nazori o državi; še posebej je imela komisija vtis, da se veliko Slovencev na Koroškem identificira z geslom neodvisne in nerazdeljene Koroške ter so si želeli ostati povsem pod avstrijsko vlado." ("*Von grosser Bedeutung ... war neben den geographischen und wirtschaftlichen Tatsachen die für die Kommission überraschende Erkenntnis, dass die Bevölkerung ... ihre Nationalität durchaus nicht mit ihrer Gesinnung für den Staat gleichsetzte; insbesondere hatte die Kommission den ... Eindruck, dass viele Slowenen in Kärnten sich mit dem Schlagwort eines freien und ungeteilten Kärnten identifizieren und durchaus unter einer österreichischen Regierung zu verbleiben wünschten.*")

Zelo podoben je pristop geografa Martina Segerja;¹⁸ omenja tako "državljsko preferenco" kot "zemljepisne" dejavnike, vendar močno poudarja prvo: pri opisovanju

¹³ Martin Wutte: *Kärntens Freiheitskampf*. 1922; druga razširjena in pregledana izdaja: Weimar: Hermann Böhlau Nachfolger, 1943.

¹⁴ Vincenz Schumy: Ringen hinter geschlossenen Türen. V: *Volkszeitung*, 8. 10. 1960, repr. str. 279-305 in Golowitsch & Mölzer.

¹⁵ Wilhelm Neumann: Zum 50. Jahrestag der Volksabstimmung in Kärnten vom 1. Oktober 1920. Abwehrkampf und Volksabstimmung in Kärnten 1918-1920, *Österreich in Geschichte und Literatur (Graz)* 14. 8.1970, str. 393-401; repr. str. 210-221; isti, *Bausteine zur Geschichte Kärntens*. Klagenfurt: Verlag des Kärntner Landesarchivs, 1985; isti, *Abwehrkampf und Volksabstimmung in Kärnten 1918-1920. Legenden und Tatsachen*. Klagenfurt: Verlag des Kärntner Landesarchivs, 2. izd., 1985.

¹⁶ Josef Feldner: *Grenzland Kärnten. Kärntner Weissbuch, 2. Teil*. Klagenfurt: Heyn, 1982.

¹⁷ Alfred Ogris: Kärntens Freiheitskampf aus internationaler und gesamtösterreichischer Sicht. str. 133-164; Alfred Ogris, Wilhelm Deuer, Barbara Felsner, Wilhelm Wadl & Evelyne Webernig, ur. *Der 10. Oktober 1920. Kärntens Tag der Selbstbestimmung. Vorgeschichte - Ereignisse - Analysen*. Klagenfurt: Verlag des Kärntner Landesarchivs, prva in druga izdaja, 1990; cit. str. 140. Skrajšana verzija, enak naslov, str. 22-27 in *Ich bleib' ein Stück von Dir für immerdar*. V: *Festschrift zur 75. Wiederkehr des Tages der Kärntner Volksabstimmung am 10. Oktober 1920*. Klagenfurt: Kärntner Landsmannschaft, 1995.

¹⁸ Martin Seger: Die Miles-Mission in Südkärnten 1919, eine regionalgeographische Erkundung mit weitreichenden politischen Konsequenzen. V: *Klagenfurter geographische Schriften* 10, 1992, str. 179-198; cit. str. 188.

vanju Milesovega in Kingovega pisma Coolidgeu z dne 9. februarja 1919 (glej točko B spodaj), namenja "zemljepisnim" dejavnikom dve vrstici, "nacionalnim" pa osem.

Za konec navajam nekaj opazk o publikacijah Claudije Fräss-Ehrfeld, pri kateri sem zasledil določeno mero nedoslednosti v poudarkih. Ugotovil sem namreč, da v svoji prvi publikaciji na to temo¹⁹ najprej predstavlja dejavnike kot bolj ali manj enako pomembne, nato pa trdi, da je bila "državljanska preferenca" najvažnejši dejavnik: za Coolidgea: "želje koroškega prebivalstva naj bi bile konec koncev za potegnitev meje odločilnega pomena." ("*[d]ie Wünsche der Kärntner Bevölkerung sollten letztlich für die Grenzziehung ausschlaggebend sein.*") V nekaterih kasnejših publikacijah o tem predmetu sicer ne gre tako daleč (glej 2.1.2. spodaj), zato pa v dveh novejših jasno poudarja "nacionalni" dejavnik. V prvi²⁰ na začetku posveti "nacionalnim" dejavnikom osem vrstic, "zemljepisnim" pa zgolj eno. Kasneje, ko označi poročilo Milesove misije kot "Lehr- und Lehnstück" za ameriško delegacijo v Parizu, nameni "nacionalnim" dejavnikom cela dva odstavka, "zemljepisnim" pa niti besedice. V svoji drugi publikaciji²¹ prikazuje "zemljepisne" dejavnike kot zanemarljive: "Milesova misija je prišla na Koroško, da bi razdelila ozemlje. Njene izkušnje po osemdnevnem raziskovanju področja: Nacionalni dejavnik ne odgovarja volji ljudstva - potrebno bo uporabiti pravico do samoodločbe v pravem pomenu besede." ("*Die Miles-Mission kam nach Kärnten, um das Gebiet zu teilen. Ihre Erfahrungen nach der neuntägigen Recherche vor Ort: Das Nationalitätenprizip entspreche nicht dem Willen des Volkes - man müsse Selbstbestimmungsrecht im wahrsten Sinne des Wortes anwenden.*")

2.1.2. Publikacije v nemškem jeziku, ki dajejo enako težo "nacionalnim" in "zemljepisnim" dejavnikom

Viktor Miltschinsky, koroški zgodovinar iz tridesetih let 20. stoletja, sicer omenja Milesovo misijo, vendar v nasprotju s Wuttejem – čeprav se nanaša na njegove publikacije – ne poudarja "nacionalizma":²² "Miles je predlagal, da naj bi pustili celotno Koroško pod Avstrijo, ker je naravna enotnost kotline tako izrazita, da je ni mogoče deliti, in ker je večina Slovencev želela ostati pod Avstrijo." ("*Miles hatte vorgeschlagen, ganz Kärnten bei Österreich zu belassen, weil die natürliche Einheit des Beckens zu ausgeprägt ist, um eine Teilung zu rechtfertigen, und weil selbst die Mehrheit der Slowenen es vorzöge, unter Österreich zu bleiben.*") Claudia Fräss-Ehrfeld, kot rečeno, ne poudarja "nacionalnega" dejavnika v vseh svojih publikacijah. Bolj uravnoteženo mi deluje njeno pisanje v konferenčnem prispevku leta 1986:²³ "Po poročilu Milesove misije so bili ameriški strokovnjaki v Parizu prepričani, da ...

¹⁹ Pod njenim deklinškim imenom, Claudia Kromer: *Die Vereinigten Staaten von Amerika und die Frage Kärnten 1918-1920*. Klagenfurt: Geschichtsverein für Kärnten, 1970, str. 57.

²⁰ Claudia Fräss-Ehrfeld: *Geschichte Kärntens Band 3/2 - Kärnten 1918-1920. Abwehrkampf - Volksabstimmung - Identitätssuche*. Klagenfurt: Heyn, 2000, str. 98-99, 102.

²¹ Claudia Fräss-Ehrfeld: *Die Ohnmacht eines kleinen Landes*. str. 303-308; Hellwig, Haiden & Maier, n.d., str. 306.

²² Viktor Miltschinsky: *Kärntens hundertjähriger Grenzlandkampf: eine zusammenfassende Darstellung*. W: Emil M. Engel, 1937, str. 88.

²³ Claudia Fräss-Ehrfeld: *The Role of the United States of America in the Carinthian Question, 1918-1920*. V: *Slovene Studies* 8/1, 1986, str. 7-13, cit. str. 8.

morajo gospodarski oziri prevladati nad etnološkimi. Treba je ohraniti sklenjenost kotline, glede na to, da njeno prebivalstvo nasprotuje vsakršni razdelitvi..."

Podobno tudi v njenem prispevku za *Kärntner Landmannschaft Festschrift* leta 1995²⁴ ni videti, da bi posebej poudarjala katerega od dejavnikov: "... spričo prepoznavne proavstrijske usmeritve večine prebivalstva so si prizadevali za ohranitev enotnosti Celovške kotline in za mejo na Karavankah, saj se jim je to zdela najboljša rešitev iz zemljepisnega in gospodarskega stališča." ("*... angesichts der erkannten pro-österreichischen Einstellung der Mehrheit der Bevölkerung plädierte man für die Aufrechterhaltung der Einheit des Klagenfurter Becken als beste Lösung vom geographischen und wirtschaftlichen Standpunkt und für die Grenze auf den Karawanken.*")

Lahko rečemo, da se dva druga nemško govoreča koroška zgodovinarja prav tako rahlo razhajata v svoji predstavitvi teh dejavnikov. Evelyne Weberinig daje v svojem poglavju leta 1990²⁵ obema dejavnikoma enak pomen, glede njenega prispevka v *Kärntner Landmannschaft Festschrift* leta 1995 pa glej 2.1.3. spodaj; Hellwig Valentin daje v svoji knjigi iz leta 1993²⁶ obema dejavnikoma enako težo, glede njegove knjige iz leta 2000 glej 2.1.3. spodaj.

2.1.3. Publikacije v nemškem jeziku, ki poudarjajo "zemljepisne" dejavnike

Tudi Hanns Haas in Karl Stuhlpfarrer sta v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja v svojih publikacijah, ki so dobro znane po tem, da so izzvale burne odzive med nekaterimi vodilnimi koroškimi zgodovinarji, poleg drugih spornih stališč poudarjala "zemljepisne" dejavnike na račun "nacionalnih." Haas je leta 1975 preprosto zapisal "delitev koroške kotline kot zemljepisne in gospodarske enote" ("*die Zerteilung des Kärntner Beckens als einer geographischen und wirtschaftlichen Einheit.*")²⁷ Skupaj s Stuhlpfarrerjem pa sta v knjigi leta 1977 zelo jasno izjavila, da je Milesova komisija poudarjala zemljepisne argumente: "Odločilno je bilo tudi prepričanje, da se področje zaradi enovitosti Koroške ne sme deliti." ("*Ausschlaggebend war also die Überzeugung, dass ein Gebiet von der Geschlossenheit Kärntens nicht geteilt werden sollte.*")²⁸ Kot rečeno zgoraj (v 2.1.2.) Evelyne Weberinig in Helwige Valentin v svojih novejših publikacijah prav tako poudarjata "zemljepisne" argumente, čeprav se ne približata dogmatizmu Haasa ali Stuhlpfarrerja. Prva piše, da "gospodarska enotnost koroške kotline je bila glavni argument diplomatskih obravnavanj, ki so se tikala koroškega mejnega vprašanja" ("*[d]ie wirtschaftliche Einheit des Klagenfurter Beckens war ein Hauptargument in den diplomatischen Erörterungen, die die Kärntner Grenzfrage betrafen*"),²⁹ drugi pa preprosto trdi:

²⁴ Claudia Fräss-Ehrfeld: Sonderfall Karnten 1918-1920. V: *Ich bleib' ein Stück von Dir für immerdar*, str. 11-12.

²⁵ Evelyne Weberinig: Kärntens Freiheitskampf 1918-1920: Die Ereignisse im Lichte der Daten und Fakten. V: Ogris, Deuer, Felsner, Wadl & Weberinig, n.d., str. 24-60.

²⁶ Hellwig Valentin: *Abwehrkampf und Volksabstimmung in Kärnten 1918-1920. Mythen und Fakten*. Klagenfurt: Archiv der Kärntner Arbeiterbewegung, 1993, str. 12.

²⁷ Hanns Haas: Kärntner Slowenen - Geschichte als politische Information. *Zeitgeschichte* (Salzburg), 3, 1975, str. 83-96, cit. str. 89.

²⁸ Hanns Haas & Karl Stuhlpfarrer: *Österreich und seine Slowenen*. Wien: Locker und Wögenstein, 1977, str. 28.

²⁹ Evelyne Weberinig: Kärntens Freiheitskampf. Ablauf der Ereignisse 1918-1920. V: *Ich bleib' ein Stück von Dir für immerdar*, str. 15-19, cit. str. 17.

"Uveljavilo se je mnenje, da je delitev naravno enotnega področja protislovna, s tem pa se je strinjala tudi večina Slovencev." (*"Man kam zur Auffassung, dass eine Teilung der natürlichen Einheit des Gebietes widerspreche und auch ein Grossteil der Slowenen dies so sähe."*)³⁰

2.2. Publikacije v slovenskem jeziku

Večina publikacij slovensko govorečih zgodovinarjev o Koroški v času med 1918 in 1920 se ukvarja z drugačno tematiko. Vseeno pa jih je nekaj relevantnih.

2.2.1. Publikacije v slovenskem jeziku in tiste, izdane v Sloveniji, ki poudarjajo "nacionalne" dejavnike

Naletel nisem na nobeno publikacijo te vrste.

2.2.2. Publikacije v slovenskem jeziku in tiste, izdane v Sloveniji, ki dajejo "nacionalnim" in "zemljepisnim" dejavnikom enako težo

Tudi iz te kategorije nisem videl nobenih publikacij.

2.2.3. Publikacije v slovenskem jeziku in tiste, izdane v Sloveniji, ki poudarjajo "zemljepisne" dejavnike

Na tem mestu omenjam samo eno tovrstno publikacijo, ki je izšla severno od Karavank. To je leta 1985 izdan učbenik za Zvezno gimnazijo za Slovence v Celovcu, ki se povečini sicer ne opredeljuje, na koncu pa vendarle daje prednost zemljepisnemu dejavniku:³¹ "Politični pomen teh obmejnih bojov [1918-1919] pri reševanju mejnega vprašanja je v zgodovinoisju sporen. Ena stran zastopa stališče, da so šele obrambni boji opozorili Pariško mirovno konferenco na narodnostne in politične razmere na Koroškem in privedli do njenega sklepa, da odredi plebiscit. Druga stran pa ugotavlja, da pariška mirovna konferenca ni sprejemala teritorialnih odločitev z izključno etničnih gledišč, temveč je prav tako upoštevala gospodarske in upravne razloge. V tem primeru naj bi bilo odločilno prepričanje, da se nekega ozemlja ne sme ločevati od geografske sklenjenosti Koroške."

Kot že povedano, kaže, da je bilo v Sloveniji o tej temi objavljenega malo. Ugotovil sem, da poleg Boga Grafenauerja ta predmet omenja samo še Peter Vodopivec, in še to zgolj na kratko v svojem konferenčnem prispevku iz leta 1968:³² "Pod vplivom Milesove misije so ameriški delegati opustili svojo prvotno zamisel o 'zgolj' etnični demarkaciji in jo nadomestili s konceptom nerazdeljene Koroške, ki temelji na zemljepisni in gospodarski celovitosti."

³⁰ Hellwig Valentin: *Nationalismus oder Internationalismus? Arbeiterschaft und nationale Frage mit besonderer Berücksichtigung Kärntens 1918-1934*. Klagenfurt: Verlag des Geschichtsvereins für Kärnten, 2000, str. 61.

³¹ Valentin Inzko: *Zgodovina koroških Slovencev od leta 1918 do danes z upoštevanjem vse-slovenske zgodovine*. Klagenfurt: Družba sv. Mohorja, str. 58.

³² Peter Vodopivec: Commentary: The 1920 Carinthian plebiscite. V : *Slovene Studies* 8, št. 1, 1986, str. 21-25; cit. str. 22.

Bogo Grafenauer pa je o obdobju 1918-1920 napisal veliko in tudi skrbno obravnaval to specifično vprašanje. V tem oziru še posebej izstopata dve njegovi publikaciji, v katerih daje "zemljepisnim" dejavnikom mnogo večjo težo kot "nacionalnim" (tam lahko opazimo, da zelo jasno razlikuje med topografijo in gospodarstvom). Prva, v Koroškem zborniku leta 1946,³³ pravi: "Miles je predlagal, naj se pusti vsa Celovška kotlina v avstrijskih rokah, ker predstavlja prirodno enoto, ki je preveč ostro omejena, da bi se dala deliti, in ker tudi večina Slovencev raje ostane pod Avstrijo... [Milesovo poročilo] je bilo po Coolidgejevem in Blissovem pričevanju odslej podlaga ameriškega stališča pri vseh razpravah o Koroški. Tako so Amerikanci znova začeli trdovratno zagovarjati mejo na Karavankah." Nato pa še: "Za Celovško kotlino so... delegati ugotovili, da ima mešano prebivalstvo... Kotlina je gospodarska enota... Informacije, ki so na uporabo, se ne zde zadostne, da bi z gotovostjo spoznali narodnostne cilje prebivalstva..."

Štiriindvajset let kasneje se je v zborniku razprav in člankov z naslovom Koroški plebiscit³⁴ spustil v še večje podrobnosti, z zelo podobnimi poudarki kot v svoji publikaciji iz leta 1946, in posvečal posebno pozornost prvotnim virom. V svojih zaključnih opazkah o dejavnikih, ki nas tukaj zanimajo, pa "nacionalnega" odkrito omalovažuje: "... je predlagala večina [Milesove] komisije – ne glede na narodnostne razmere in sklicujoč se na gospodarsko povezanost dežele – demarkacijsko črto vzdolž južne meje Koroške(...). Plebiscit je izraz nezaupanja poročilu Milesove komisije o proavstrijskem mišljenju koroških Slovencev."

2.3. Druge publikacije

Med publikacijami iz bolj oddaljenih krajev kot sta Avstrija in Slovenija jih je nekaj, ki koroška vprašanja bežno omenjajo, zelo malo pa se jih z njimi ukvarja na dolgo. Dva zgodovinarja, ki sta predmet podrobneje obravnavala sta Thomas Barker in Tom Gullberg.

2.3.1. Drugi, ki poudarjajo "nacionalne" dejavnike

V tej kategoriji sem našel le enega, in sicer Gordona Brooke Shepherd. Navajam večino njegovega edinega odstavka na to temo v ponazoritev, kako lahko pretirano poenostavljanje privede do izkrivljanja resnice:³⁵ "... države zmagovalke so odredile izvedbo plebiscita na Koroškem. Mirovni pogajalci so se morali odzvati na silovite obmejne spopade, ki so tam pozimi 1918 in spomladi 1919 vsake toliko časa izbruhnili med jugoslovanskimi vojaki in avstrijskimi paravojaškimi silami. ... Vsled tega je ameriška misija pod vodstvom poročnika-polkovnika Milesa januarja 1919 prepotovala južno Koroško po dolgem in počez ter poročala o etničnih

³³ Bogo Grafenauer: Vprašanje jugoslovansko-avstrijske meje na mirovni konferenci leta 1919. V: Bogo Grafenauer, Lojze Ude & Maks Veselko, ur., *Koroški zbornik*. Ljubljana: Državna Založba Slovenije, 1946, str. 383-420, cit. str. 387, 393.

³⁴ Bogo Grafenauer: Slovenska Koroška v diplomatski igri leta 1919. V: *Koroški plebiscit : Razprave in članki*. Janko Pleterški, Lojze Ude, Tone Zorn, ur., Ljubljana: Slovenska matica, 1970. str. 295-378 ; cit. str. 365.

³⁵ Gordon Brooke-Shepherd: *The Austrians. A Thousand-Year Odyssey*. London: Harper Collins, 1996.

utemeljitvah zoper vsakršno delitev Celovške kotline, ki jo je zahtevala Jugoslavija in po kateri bi reka Drava postala nova državna meja. 10. oktobra 1920 so to razsodbo potrdili Korošci sami."

2.3.2. *Drugi, ki dajejo enako težo "nacionalnim" in "zemljepisnim" dejavnikom*

Poznamo tudi tri zgodovinarje, ki ne izhajajo iz Srednje Evrope, in ki dajejo enako težo obema glavnima vrstama dejavnikov. Začnimo s Sarah Wambaugh, ki je leta 1933 zapisala:³⁶ "... [V Celovski kotlini] je rasna statistika pokazala, da je večina prebivalcev Slovencev in Jugoslovani so jo zahtevali zase. Komisija za jugoslovanske zadeve je potrdila, da je Celovška kotlina gospodarsko in zemljepisno del Avstrije in da so vsi njeni gospodarski odnosi s severom, vendar zaradi pritiska jugoslovanskih voditeljev in dejstva, da je večina prebivalcev ... slovensko govorečih, ni mogla sprejeti enoglasne odločitve; zato se je Vrhovni svet spričo razdeljenosti med strokovnjaki končno odločil za plebiscit".

Howard Coolidge in Robert Lord sta leta 1971 v svoji knjigi o Archibald C. Coolidgeu zapisala:³⁷ "... naravna sklenjenost doline je bila premočno izražena, da bi bila razdelitev upravičena in ... večina Slovencev bi itak raje ostala pod avstrijsko oblastjo."

Ugotovil sem, da je Tom Gullberg v svoji knjigi leta 2000 dal enako veljavo obema dejavnikoma,³⁸ medtem ko je leta 2001 veliko bolj poudarjal "zemljepis", kot lahko vidimo v 2.3.3.

2.3.3. *Drugi, ki poudarjajo "zemljepisne" dejavnike*

V tem kontekstu je najbolj zgovoren komentar Thomasa Barkerja, ki odkrito daje prednost "zemljepisnim" dejavnikom:³⁹ "Razumljivo je, da lahko tujec [Miles in njegovi] dobi vtis, da gre za nemško področje, saj ima veliko Slovencev navado nagovarjati tujce samo v nemščini. Prav gotovo je tudi večinsko mnenje... bilo zadržano v sedanost in je omalovaževalo zgodovinske vidike svoje situacije, poudarjalo pa dejavnike na osnovi zemljepisa – stroke, katere vpliv je bil med ameriškimi mirovnikmi izredno, morda celo pretirano močan."

Arthur Walworth, ki je pisal o Komisiji za romunske in jugoslovanske zadeve, ima podobno stališče:⁴⁰ "... Britanski in francoski delegati so se sprva nagibali k temu, da bi del Celovške kotline dodelili Jugoslaviji. Vendar pa so jih njihovi učeni ameriški kolegi rotili, naj sprejmejo dejstvo, da je to območje, ki je poseljeno z mešanim prebivalstvom in čigar nacionalnih teženj trenutno ni mogoče z gotovostjo opredeliti, 'zemljepisna celota', katere gospodarski interesi so tesneje povezani s področji na severu kot s tistimi na jugu."

³⁶ Sarah Wambaugh: *Plebiscites since the World War*. str. 25.

³⁷ Howard J. Coolidge & Robert H. Lord: *Archibald Cary Coolidge: Life and Letters*. Freeport, N.Y.: Books for Libraries Press, stt. 206.

³⁸ Tom Gullberg: *State, Territory and Identity: The Principle of National Self-Determination, the Question of the Territorial Sovereignty in Carinthia and other Post Habsburg Territories after the First World War*. Åbo: Åbo Akademis Förlag, glej zlasti str. 112-118.

³⁹ Thomas Barker: *The Slovene Minority of Carinthia*. Boulder CO: East European Monographs, 1984, zlasti str. 104-105. Na naslovni strani je navedeno: "v sodelovanju z Andreasom Moritschem," vendar ni jasno, kaj je Moritsch dejansko prispeval k posameznim poglavjem.

⁴⁰ Arthur Walworth: *Wilson and His Peacemakers. American Diplomacy at the Paris Peace Conference*. New York: Norton, 1986.

Končno se Gullberg leta 2001 strinja:⁴¹ "Ameriška Milesova delegacija je ugotovila, da mora biti Koroška obravnavana kot regionalna enotnost v gospodarskem in zemljepisnem smislu, ne pa tudi v etničnem in kulturnem. Ameriška delegacija je torej podprla nemško-koroško idejo o nerazdeljeni Koroški, vendar ne z etnično-kulturnimi argumenti!" ("*Die amerikanische Miles-Delegation stellte ... fest, dass Kärnten als eine regionale Einheit – wirtschaftlich und geographisch, obwohl nicht ethnisch und kulturell – betrachtet werden müsse. Die amerikanische Delegation unterstützte also die deutsch-kärntnerische Idee von einem ungeteilten Kärnten, aber nicht mit ethnisch-kulturellen Argumenten!*")

2.4. Povzetek

Povsem jasno je, da glede tega vprašanja ni bilo soglasja, in to ne samo v letih, ko se je to odražalo v napetostih med Avstrijo in komunistično Slovenijo, ampak tudi še v zadnjih letih. Razloge za specifično utemeljevanje pa prepuščam strokovnjakom in zgodovinopisju.

3. Analiza izbranih poročil

3.1. Podatki

Spodaj navajam dvanajst dokumentov, ki sem jih pregledal; obsegajo vse pomembnejše pisne vire, s katerimi sem se srečal in pripravljajo ugotovitve Milesove misije.

Dokument A: Miles in King Coolidgeu, 7. februar 1919⁴²

Dokument B: Miles in King Coolidgeu, 9. februar 1919⁴³

Dokument C: Coolidge ameriški delegaciji v Pariz, 10. februar 1919⁴⁴

Dokument D: Miles, Martin in King Coolidgeu, 12. februar 1919⁴⁵

Dokument E: Coolidge ameriški delegaciji v Pariz, 12. februar 1919⁴⁶

Dokument F: Coolidge ameriški delegaciji v Pariz, 14. februar 1919⁴⁷

Dokument G: Zapisnik srečanja odbora za preučevanje ozemeljskih vprašanj Romunije in Jugoslavije, 2. marec 1919⁴⁸

Dokument H: Poročilo odbora za preučevanje ozemeljskih vprašanj Romunije in Jugoslavije na celovškem območju, 6. april 1919⁴⁹

⁴¹ Tom Gullberg: Kärnten im Spannungsfeld von europäischer Realpolitik, amerikanischer Selbstbestimmungsideologie und britischem Nationalliberalismus. Valentin, Haiden & Maier, str. 189-195, cit. str. 191.

⁴² *Papers Relating to the Foreign Relations of the United States. 1919. The Paris Peace Conference* [= PFRUS]. Volumes I-XIII. Washington: U.S. Government Printing Office, 1942-47, Vol. XII, str. 501-504.

⁴³ PFRUS, XII, str. 504-510.

⁴⁴ PFRUS, XII, str. 500-501; Valentin, Haiden & Maier, n.d., str. 135-140.

⁴⁵ PFRUS, XII, str. 515-520; Valentin, Haiden & Maier, n.d., str. 140-144.

⁴⁶ PFRUS, XII, str. 511-513.

⁴⁷ PFRUS, XII, str. 513-514; Valentin, Haiden & Maier, n.d., str. 144-145.

⁴⁸ Valentin, Haiden & Maier, n.d., str. 145-149.

⁴⁹ Nina Almond & Ralph H. Lutz, ur.: *The Treaty of Saint-Germain. A Documentary History of Its Territorial and Political Clauses*. Stanford CA: Stanford University Press, str. 504-505

Dokument I: Svet zunanjih ministrov, 9. maj 1919⁵⁰

Dokument J: Miles predsedniku Wilsonu, 22. maj 1919⁵¹

Dokument K: Svet štirih, 26. maj 1919⁵²

Dokument L: Svet štirih, 27. maj 1919⁵³

3.2. Metodologija⁵⁴

Najprej sem v vsakem besedilu poiskal vse odlomke, ki bi lahko zadevali zgoraj opredeljene "zemljepisne" ali "nacionalne" dejavnike. V spodaj predstavljenih podatkih so "zemljepisni" dejavniki podčrtani s takšno dvojno črto, "nacionalni" pa s takšno valovito. Nato sem opravil dvoje štetij: prvo označuje število besed, ki se nanašajo na posamezen dejavnik; drugo pa število s tem povezanih "trditvev", glede na to, da bi bilo zgolj štetje besed lahko površen pokazatelj. V tem kontekstu je "trditvev" stavek ali del stavka, ki izraža neko misel. Če je ta misel izražena na dva očitno različna načina, se to šteje kot dve "trditvi". – Pregledal sem tudi zaporedje, v katerem so bile trditve podane, da bi ugotovil, ali bi to lahko vplivalo na bralce. Glede na to, da so nekateri zgodovinarji izrecno omenjali, da so Milesova misija (in/ali Coolidge) pisali o *celovitosti* Koroške, sem tudi označil, kolikokrat je ta misel odkrito ali prikrito omenjena; ti so zapisani z VELIKIMI ČRKAMI. Veliko črko N uporabljam kot okrajšavo za "nacionalne dejavnike", Z pa za "zemljepisne dejavnike".

Poudariti moram, da je to samo prvi poizkus: zato tudi posebej ne analiziram razlike med drugotnimi "topografskimi" in "gospodarskimi" dejavniki. To je pač analiza, ki bi po moje morala služiti kot izhodišče za objektivno razpravo.

3.3. Analiza

Dokument A: Miles in King Coolidgeu, 7. februar 1919

Vsebina: opis naloge in metodologije.

En sam kratek odstavek opisuje cilje misije:

1. V skladu s protokolom, podpisanim v Gradcu, je bilo treba upoštevati dve točki, od katerih je prva (a) opredeljena kot kontrolni dejavnik za določitev razmejitvene črte:-

a. Jasne in nedvoumne značilnosti terena,

b. Nacionalne želje ljudi na splošno.

⁵⁰ PFRUS, IV, str. 680-681.

⁵¹ Arthur S. Link, ur.: *The Papers of Woodrow Wilson. Volume 59. May 10-31, 1919.* Princeton NJ: Princeton University Press, str. 403-405.

⁵² Link, n.d., str. 501-502; Paul Mantoux: *Les délibérations du Conseil des Quatre (24 mars - 28 juin 1919). II. Depuis la remise de la délégation allemande des conditions de la paix jusqu'à la signature du traité de Versailles.* Paris: Centre National de la Recherche Scientifique, 1955, volume II, str. 218-219 (Arthur Link, transl. in ed. 1992. *The Deliberations of the Council of Four (march 24 - June 28, 1919). Notes of the Official Interpreter Paul Mantoux. Vols I-II.* Princeton NJ: Princeton University Press, str. 218-219).

⁵³ PFRUS, VI, str. 72; Mantoux, n.d., str. 235 (Link, *Deliberations*, 234-235).

⁵⁴ Uporabil sem novejšo publikacijo o metodah "analiza razprave"; glej Tom Priestly: "Prispevki analize razprave k raziskavi o položaju slovenske manjšine na Koroškem. V: *Slovene Studies* 23, 2001, str. 73-92. Tam se analiza le malo poslužuje tehnik analize razprave.

To je zelo jasno: dejavniki Z (25 besed) bi bili pomembnejši od dejavnikov N (9 besed).

Dokument B: Miles in King Coolidgeu, 9. februar 1919

Vsebina: Ocena v skladu s postopkom in v okviru A

(a) Regija kot celota:

Na priloženem zemljevidu je z rdečo zarisana karavanška črta. Ta gorska veriga je skoraj po vsej svoji dolžini izrazito odsekana in predstavlja ostro pregrado. Kar se tiče jasnosti in nedvoumnosti je ta zemljepisna črta nedvomno boljša od reke Drave (označene z modro)... (Z 59 besed, 1 trditev)

Kar se tiče nacionalnih želja, smo se med svojo raziskavo prepričali, da ima večina ljudi med Dravo in Karavankami (modra in rdeča črta) raje avstrijsko oblast. Izrazito veliko je število Slovencev, ki jim je po njihovih besedah ljubša avstrijska oblast ali katerih politično prepričanje je NERAZDELJENA KOROŠKA. Glede na to, da je sporen zgolj jugovzhodni kot Koroške in da je ves njen preostali del priznано avstrijski, pomeni NERAZDELJENA Koroška avstrijsko Koroško. To, da Slovenci nočejo biti Jugoslovani, je za nas tako nenavadno, da tega ne bi nikoli verjeli, če jih ne bi sami videli in to v velikem številu. (N 72 besed, 3 trditve).

(b) Rož (Rosenthal):

Iztopajoče zemljepisne značilnosti spodnje Koroške so široka, ravna dolina Drave in težko prehodna gorska veriga Karavank. Te značilnosti sestavljajo zemljepisno in s tem tudi gospodarsko CELOVITOST spodnje Koroške. Jugoslovanska zasedba enega dela doline Drave pomeni za ljudi, ki živijo na zasedenem področju, pravo gospodarsko prikrajšanje in stalno nevarnost za mir. Spodaj navedena zgodba o avstrijskem zavzetju Roža, 6. in 7. januarja, nam kaže kako močno ljudje občutijo gospodarsko ODREZANOST tega območja zaradi vojaške zasedbe in kako hitro se lahko taki občutki razplamtijo v odkrito sovraštvo.

... Z zemljepisnega vidika menimo, da bi morali kot razmejitevno črto sprejeti južno (rdečo), in ne severne (modre) meje Roža. Čeprav se strinjamo, da Drava (modra črta) odgovarja zemljepisni opredelitvi protokola, smo prepričani, da so Karavanke (rdeča črta) veliko jasnejša in nedvoumnejša zemljepisna demarkacija. Vz dolž tega mejnega dela so Karavanke še posebej razgibane in težko prehodne - praktično samo skozi karavanški predor in prelaza Ljubelj (na okrog 1200 metrih) ter Koren (na okrog 900 metrih) (Z: 159 besed, 6 trditve)

10. Glede nacionalnih želja ljudi, smo mnenja, da so proavstrijske. To mnenje sloni na dveh linijah razmišljanja, do katerih smo prišli med raziskavo, in sicer:

(a) neposrednem spraševanju vseh slojev ljudi, tako v mestih kot na podeželju, nas je prepričalo, da je večinsko razpoloženje izrazito proavstrijsko. (N: 37 besed, 2 trditvi).

Z drugimi besedami, boj so začeli Slovenci, ki niso bili iz Roža, vendar so se borili za njegovo osvoboditev izpod jugoslovanske zasedbe, da bi lahko spet vzpostavili stike s svojim tržiščem v Beljaku. (Z: 11 besed, 1 trditev)

Napad se je nato okreпил s pomočjo Slovencev iz Roža in množica tamkajšnjega slovenskega prebivalstva se ni upirala. Želimo poudariti, da je ta primer, čeprav zanemarljiv z vojaškega vidika, izredno jase pokazatelj resnične pripadnosti prebivalcev Roža in sosednjega slovenskega področja reke Zilje... (N: 32 besed, 1 trditev)

(c) Podjuna (Jauntal):

Zemljepisno gledano menimo, da so Karavanke (rdeča črta) boljša rešitev od Drave (modra črta), iz istih razlogov kot v zgoraj navedeni razpravi o področju Roža. Zavedamo se, da v Podjuni rdeča črta ne teče vzdolž tako strme ali neprehodne gorske verige kot na področju Roža. Kljub temu se nam zdi to boljša razmejitvena črta od Drave. (Z: 76 besed, 3 trditve)

Z vidika nacionalnih želja nas je naša raziskava prepričala, da je razpoloženje večine ljudi rahlo na strani Avstrijcev... . izsledki naše raziskave so potrdili rahlo proavstrijsko razpoloženje. Naleteli smo celo na Slovence, ki sploh ne govorijo nemško in živijo v slovenskem mestu, pa so vseeno povedali, da so jim Avstrijci ljubši od Jugoslovancev. (N: 68 besed, 3 trditve)

Povzetek analize:

Skupaj: Z: 305 besed, 11 trditve N: 209 besed, 9 trditve

Zaporedje: Z N N N Z Z Z Z Z Z N Z N Z Z N N N – V vsakem primeru se Z pojavlja pred N; pisec tako sledi okviru PREDMETA A.

Povzetek: dejavnikom N je posvečena večja pozornost kot dejavnikom Z.

CELOVITOST je omenjena trikrat.

Dokument C: Coolidge ameriški delegaciji v Pariz, 10. februar 1919:

Predložen ni noben argument.

Dokument D: Miles, Martin in King Coolidgeu, 12. februar 1919

Vsebina: ponovljena ocena misije.

Severni rob slovenskega prebivalstva je tako temeljito ponemčen, da se ne želi ločiti od Avstrije. To je, seveda, splošna trditev, in se nanaša samo na večinsko razpoloženje ... Ob tem se postavlja vprašanje, kakšen smisel ima "samoodločba" za ljudi, ki se nočejo pridružiti državi svojih krvnih bratov, oziroma so popolnoma ravnodušni do vseh nacionalnih vprašanj, ne glede na to, kaj je privedlo do takšne situacije. (N 76 besed, 3 trditve)

Osebnostno čutimo, da je gospodarski dejavnik tako velikega pomena za sedanjo in prihodnjo srečo teh ljudi, da mu je treba posvetiti kar največ pozornosti. Ne zdi se nam prav, da bi na silo pridruževali jugoslovanski državi ljudi, ki zdaj uživajo prednosti bolj razvitega avstrijskega ekonomskega življenja in se ga zavestno ali nezavestno oklepajo, kadar izražajo svojo željo ostati Avstrijci. (Z: 69 besed, 3 trditve)

Menimo, da nobena odločitev glede dokončne meje med Avstrijo in Jugoslavijo ne more biti pravična, če ne temelji na teh treh osnovnih dejstvih: namreč, da živi vzdolž meje mnogo Slovencev, ki resnično želijo ostati z Avstrijo, da slovenskega samoodločanja ne zatemi avstrijski terorizem in da se avstrijskih in jugoslovanskih nacionalnih zahtev ne postavlja na isto raven razmišljanja. (N: 46 besed, 3 trditve)

... če bi dokončna meja potekala vzdolž severnega roba slovenskega prebivalstva, bi bila Celovška kotlina, ki je srce Koroške, PREREZANA, zaradi česar bi trpelo gospodarsko življenje vseh Korošcev. Dejansko so nas naše raziskave na Koroškem prepričale brez slehernega dvoma, da si vsi ljudje, tako Slovenci kot Nemci, v celovškem gospodarskem bazenu in njegovih pomožnih trgih, Beljaku in Velikoucu, kar najmočnejše želijo ostati SKUPAJ in to raje pod avstrijsko oblastjo. Ta del Koroške, ki leži južno od Zilje in Drave, je v manjši meri gospodarsko odvisen od Celovca in njegovih pomožnih trgov. (Z: 84 besed, 3 trditve).

Slovenska kri tukaj bolj prevladuje in želje ljudi niso tako močno prokoroške ali proavstrijske, ker ti kraji ležijo severno od obeh rek. Kljub temu smo s terensko raziskavo (na naše veliko začudenje) ugotovili, da se nacionalna pripadnost večine ljudi južno od rek in severno od Karavank bolj nagiba k Avstriji kot Jugoslaviji. Menimo, da imamo o tem zelo močan dokaz (ki je na dolgo obrazložen v našem poročilu št. 9 in je bil posredovan v Pariz z vašo depešo št. 73) in je na nas naredilo zelo močan vtis to, da smo na ozemlju, ki so ga zasedle jugoslovanske sile, naleteli na enako razpoloženje kot na tistem pod avstrijsko zasedbo. (N: 72 besed, 3 trditve)

Najboljša zemljepisna meja je tista, ki poteka ob najmanj naseljenih in dostopnih predelih, zato v naših glavah ni nobenega dvoma o tem, da bi bilo v primeru jugovzhodne Koroške razgibano in nedostopno karavanško gorovje najboljša meja. Naslednja možnost je seveda linija Zilje in Drave, kot tudi več drugih, dlje proti severu ... Ker pa se veliki pritoki Drave in Zilje vsi stekajo vanju s severa, zemljepisno gledano ni mogoče postaviti zares dobre meje severno od teh rek, ne da bi posegali globoko v prebivalstvo, ki je nemško po krvi in avstrijsko po pripadnosti. (Z: 86 besed, 4 trditve)

Gospodarska CELOVITOST Koroške je nesporna, zlasti po študiji, ki smo jo opravili na kraju samem. Gospodarsko središče celotne pokrajine je v Celovski kotlini, ki jo zaznamujejo nemška mesta Beljak (Villach), Celovec (Klagenfurt), Velikovec (Völkermarkt), Pliberk (Bleiburg) in Labot (Lavamünd). To CELOVITOST seveda ustvarja zemljepisna konfiguracija pokrajine... Ker je zgoraj omenjeno poročilo napisal nek študent gospodarskega zemljepisa, se mu v njem na tej miselni ravni ni zdelo potrebno zahajati v takšne podrobnosti. Svojo študijo lahko strnemo s priporočilom, da je z gospodarskega vidika DELITEV koroške pokrajine s politično mejo skrajno nezaželeno. Ob spoštovanju politične CELOVITOSTI Koroške, nam pričevanja, ki smo jih dobili od Slovencev samih, kažejo, da bo samoodločba Koroško nedvomno dodelila Avstriji, ne pa Jugoslaviji ali Italiji. (Z: 83 besed, 5 trditve)

Povzetek analize:

Skupaj: Z: 322 besed, 15 trditve

N: 194 besed, 9 trditve

Zaporedje: N N N Z Z Z N N N Z Z Z N N N Z Z Z Z Z Z Z Z

Povzetek: več Z kot N.

CELOVITOST omenjena šestkrat

Dokument E: Coolidge ameriški delegaciji v Pariz, 12. februar 1919

Vsebina: osebno tolmačenje poročil Milesove misije.

Menim, da sporno območje jasno izraža zemljepisno in gospodarsko CELOVITOST in da bi kakršenkoli dogovor, četudi zgolj začasen, ki bi zmotil to CELOVITOST, škodoval vsem stranem. To CELOVITOST, ki temelji na naravnih značilnostih, je nadalje utrdil razvoj sodobnih komunikacijskih sredstev, zlasti izgradnja železnice. Še bolj pa se bo utrdila v prihodnosti z razvojem bogatih virov vodne moči reke Drave. (Z: 79 besed, 4 trditve)

Dejstvo, da bi toliko slovenskih prebivalcev doline raje pripadalo Avstriji kot Jugoslaviji in, da se ti, kot kaže, celo bolje razumejo z nemško govorečim prebivalstvom kot v nekaterih drugih predelih, je zgovoren dokaz o moči gospodarskih vezi med ljudmi. (N: 40 besed, 2 trditvi; Z: 10 besed, 1 trditev).

Že unaprej sem bil seznanjen s trditvijo Avstrije, da želi večina Slovencev v tej

regiji ostati pod njeno oblastjo, ... zdi se, da so vse čustvene in moralne prednosti na strani slednje in da bi verjetno imela zdaj močnejši vpliv kot pa v prihodnosti. Zato smatram proavstrijske simpatije znatnega dela, če ne celo večine Slovencev na Koroškem, za dokazano dejstvo. V njihovem primeru se načelo samoodločbe in jezik ne ujemata, treba pa je spoštovati načelo samoodločbe... (N: 90 besed, 6 trditve)

Gospodarske in druge sile bi lahko bile premočne v drugo smer. (Z: 12 besed, 1 trditve)

Povzetek analize:

Skupaj: Z: 101 beseda, 6 trditve

N: 130 besed, 8 trditve

Zaporedje: Z Z Z Z N N Z N N N N N N Z

Povzetek: nekaj več N kot Z.

CELOVITOST je omenjena trikrat

Dokument F: Coolidge ameriški delegaciji v Pariz, 14. februar 1919

Vsebina: nadaljna osebna razlaga poročil Milesove misije

Priporočilo prof. Kernerja, da naj bo mejna črta na reki Dravi, temelji na načelu nacionalnosti, ki se izraža z jezikom in je s tega vidika upravičeno.

Priporočila drugih treh raziskovalcev so v skladu z njihovim prepričanjem za kar imajo, po mojem, dober razlog - da so takšne želje večine prebivalcev, se pravi da gre za načelo samoodločbe. Zadeva je torej zelo jasna. (N: 36 besed, 2 trditvi)

Tako v tej kot v drugih povezavah bi bilo treba upoštevati zemljepisno in gospodarsko CELOVITOST dravske doline, pri čemer še posebej vztraja major Martin, dobro podkovani poklicni geograf. Njegove utemeljitve se mi zdijo neovrgljive (Z: 25 besed, 3 trditve)

Celo v teh razburljivih časih, ko so nacionalna čustva takorekoč razbeljena, si zelo veliko prebivalcev dravske doline obeh narodnosti bolj kot vse drugo želi ostati pod eno oblastjo, katerokoli že, raje kot da bi bili LOČENI na način, za katerega vedo, da bi bil zanje usoden. (N: 53 besed, 2 trditvi)

Njihovo preferiranje avstrijske oblasti gre torej jemati predvsem kot posledico njihovih legitimnih interesov, ne pa državne propagande. (dvoumno; ne šteje).

Povzetek analize:

Skupaj: Z: 25 besed, 3 trditve

N: 89 besed, 4 trditve

Zaporedje: N N Z Z Z N N

Povzetek: Poudarek na dejavnih N.

CELOVITOST je omenjena dvakrat.

Dokument G: Zapisnik srečanja odbora za preučevanje ozemeljskih vprašanj Romunije in Jugoslavije, 2. marec 1919

Dr. SEYMOUR ... "ameriška delegacija smatra delitev Celovške kotline, ki je gospodarska celota, za povsem neprimerno ... Pri razmišljanju o razmejitveni črti južno od reke [Drave] velja upoštevati tudi dejstvo, da se tukaj živenci Slovenci nimajo za prave Slovence. Sami sebe namreč imenujejo Vindišarje in čeprav je njihova govorica slovanska, so prežeti z željo, da bi ostali na Koroškem ... Zaradi ohranitve gospodarske celovitosti te regije in zaradi tega, ker želijo tukašnji Jugoslovani ostati povezani z Nemci-Avstrijci, ameriška delegacija podpira kot razmejitveno črto južno mejo Koroške." (Z: 22 besed, 2 trditvi; N: 39 besed, 4 trditve)

Povzetek: več N kakor Z.

Dokument H: Poročilo odbora za preučevanje ozemeljskih vprašanj Romunije in Jugoslavije o celovškem območju, 6. april 1919

(a) Ameriški, britanski in francoski delegati opažajo, da je Celovška kotlina poseljena z mešanim prebivalstvom, katerega pomemben delež predstavljajo Slovenci, ki so še posebej gosto naseljeni vzhodno od Celovca. (N.: 21 besed, 1 trditve)

(b) Ugotavljajo, da ta kotlina predstavlja zemljepisno CELOTO, ki jo od juga ločuje naravna pregrada karavanških gora.

(c) Ugotavljajo tudi, da iz istega razloga kotlina in zlasti mesto Celovec ta trenutek predstavljata ZDRUŽBO GOSPODARSKIH INTERESOV, ki so tesneje povezani s področji severno kot pa s tistimi južno od njiju. (Z: 56 besed, 2 trditvi)

(d) podatki, s katerimi trenutno razpolagajo, se jim ne zdijo zadostni, da bi lahko z gotovostjo opredelili nacionalne težnje prebivalcev tega področja. (N: neopredeljeno, zato tudi ni ocenjeno).

Povzetek analize:

Skupaj: Z: 56 besed, 2 trditvi

N: 21 besed, 1 trditve

Povzetek: Premočno Z.

Celovitost omenjena dvakrat.

Dokument I: Svet zunanjih ministrov, 9. maj 1919

Ameriška, britanska in francoska delegacija so ugotovile, da je Celovška kotlina poseljena z mešanim prebivalstvom, ki vsebuje pomemben delež Slovencev, zlasti vzhodno od Celovca. Kotlina poleg tega predstavlja zemljepisno CELOTO, ki jo od juga ločuje naravna pregrada karavanškega pogorja. Iz tega razloga vsa kotlina, in ne samo mesto Celovec, tvori ZDRUŽBO GOSPODARSKIH INTERESOV, ki so bolj tesno povezani s področji na severu kot pa s tistimi na jugu. Kljub temu so bile delegacije Združenih držav Amerike, Velike Britanije in Francije mnenja, da podatki, s katerimi trenutno razpolagajo, niso zadostni, da bi lahko z gotovostjo opredelili naravne težnje narodnosti tega področja.

POVZETEK: Predmet H je poročilo CSTQRY, ki je povzeto skoraj dobesedno; zato tukaj ni analizirano kot poseben dokument.

Dokument J: Milesovo pismo predsedniku Wilsonu, 22. maja 1919

3. Ugotovili smo, da večina ljudi na spornem območju, čeprav je slovenske krvi, sama sebe imenuje "Vindišarij" in želi ostati pod avstrijsko oblastjo. Ta želja ljudi je v veliki meri posledica zemljepisne in gospodarske CELOVITOSTI pokrajine. Priloženi zemljevid kaže, da dravsko kotlino v celoti obdajajo visoke gore, ki so še posebej strme na južnem robu. Vse gospodarsko življenje pokrajine se vrti okrog te kotline in ljudje na spornem področju južno od Drave in Vrbskega jezera (Wörther See) so gospodarsko odvisni od trgov v Beljaku, Celovcu in Velikovcu na severu. (N: 28 besed, 2 trditvi; Z: 77 besed, 5 trditve)

6... . Profesor Seymour me je obvestil, da so ameriški, britanski in italijanski strokovnjaki, ki so preučevali Koroško, vsi neodvisno prišli do enakega zaključka – da je Koroška politična CELOTA, ki je ne bi smeli deliti. (dvoumno, ni ocenjeno).

POVZETEK: dejavniki Z premočno določajo dejavnike N.

Dokument K: Svet štirih, 26. maj 1919

Wilson: Kot se spominjate, smo se v Quai d'Orsay zbrali z ministri za zunanje zadeve, da bi preučili to vprašanje. Glede trbiškega trikotnika smo sprejeli priporočila ministrov za zunanje zadeve. Po tistem pa se je pojavilo vprašanje plebiscita v Celovcu. Vztrajanje Jugoslovanov je spremenilo mnenje naših strokovnjakov: ti zdaj predlagajo, naj to območje razdelimo na dva dela in južnega izročimo Jugoslovanom brez plebiscita. Imam zanimivo poročilo o celovski regiji, ki so ga poslali štirje Američani, ki so obiskali to območje. Praviyo, da je razpoloženje tamkajšnjih prebivalcev proavstrijsko.

POVZETEK: Kratka trditev N.

Dokument L: svet štirih, 27. maj 1919

1. PREDSEDNIK WILSON je dejal, da se vprašanje zaradi katerega je bil sklican Svet nanaša na mejo med Avstrijo in Jugoslavijo v Celovski regiji. Menil je, da lahko o tem vprašanju rečemo naslednje. Kar se tiče tako imenovane Celovške kotline bi ugotovili, da gospodarska razmejitvena črta poteka južno od etnične. Etnična črta pa deli kotlino na dva dela, severni in južni. Čeprav v južnem delu živi veliko Slovencev, je ta gospodarsko NELOČLJIVO povezan s severnim delom. Poleg tega je južni del Celovške kotline sam odrezan od krajev južno od njega. Od njih ga namreč ločuje ena od najbolj osupljivih naravnih razmejitvenih črt, gorovje, čigar južno pobočje je mnogo bolj strmo od severnega. To pa predstavlja zelo resno prepreko na njegovi južni strani. (Z: 67 besed, 3 trditve; N: 23 besed, 2 trditvi)

SUM: Z je zelo poudarjen.

CELOVITOST – enkrat.

3.4. Povzetek vseh analiz

Zdaj bom razporedil rezultate v tri skupine: poročila Milesove misije, A, B, in D; Coolidgeova poročila, E in F; in pomembni dokumenti iz Pariza, G, H, J in L.

Poročila Milesove misije

Celotni seštevek: besede	Z	N
Dokument A:	25 (73,5%)	9 (22,5%)
Dokument B:	305 (51,3%)	289 (48,7%)
Dokument D:	322 (62,4%)	194 (37,6%)

Celotni seštevek: "trditve"	Z	N
Dokument A	1 (50,0%)	1 (50%)
Dokument B	11 (55%)	9 (45%)
Dokument D	15 (62,5%)	9 (37,5%)

Komentar: prvo celotno poročilo (B) poudarja dejavnike Z bolj kot dejavnike N, ampak samo rahlo bolj; drugo celotno poročilo (D) pa poudarja dejavnike Z mnogo bolj.

Zamisel o celovitosti je v drugem celotnem poročilu omenjena večkrat kot v prvem.

Coolidgeova poročila

Celotni seštevek: besede		Z		N
Dokument E	101	(43,7%)	130	(56,3%)
Dokument F	25	(21,9%)	89	(78,8%)
Celotni seštevek: "trditve"		Z		N
Dokument E	6	(42,9%)	8	(57,1%)
Dokument F	3	(42,9%)	4	(57,1%)

Komentar: obe Coolidgeovi poročili poudarjata dejavnike N bolj kot dejavnike Z; drugo celo bolj kot prvo. Zaradi kratkosti teh poročil (v primerjavi s terenskimi poročili Milesove misije) je celovitost omenjena relativno pogosto: naj opozorim, da se trikrat ponovi v prvih treh trditvah predmeta [E]; to ponavljanje do neke mere kompenzira poudarjanje dejavnikov N.

Pariški dokumenti

Celotni seštevek: besede		Z		N
Dokument G	22	(36,1%)	39	(62,9%)
Dokument H	56	(72,8%)	21	(27,2%)
Dokument J	77	(73,3%)	28	(22,7%)
Dokument L	67	(74,4%)	23	(25,6%)
Celotni seštevek: "trditve"		Z		N
Dokument G	2	(33,3%)	4	(66,7%)
Dokument H	2	(66,7%)	1	(33,3%)
Dokument J	5	(71,4%)	2	(28,6%)
Dokument L	3	(60,0%)	2	(40,0%)

Komentar: Komentar dr. Seymourja izstopa izmed drugih po tem, da daje velik poudarek dejavnikom N; druga poročila odbora in Wilsonove lastne sodbe pa poudarjajo drugo stran. Zamisel o celovitosti je redko omenjena.

4. Zaključki

Milesova misija je za Coolidgea izdelala dve dolgi poročili, v katerih navaja svoje ugotovitve z dela na terenu, (B) in (D). Prvo poročilo poudarja dejavnik Z rahlo, ampak res zelo rahlo, bolj kot dejavnik N; drugo pa res močneje poudarja dejavnik Z. V obeh primerih so se pravilno držali okvira, ki je bil določen kot cilj njihove misije.

Coolidge je v Pariz poslal dve poročili, (E) in (F), ki sta vsebovali njegove lastne zaključke. Obe poudarjata dejavnik Z močneje kakor dejavnik N, drugo bolj kot prvo. Drugače povedano, Coolidge (v tem pogledu) *ni* zvesto posredoval tega, kar mu je povedala Milesova misija, ampak svojo interpretacijo.

Seymour je 2. marca naslovil "Teritorialni odbor" in v (G) močno poudarjal dejavnik N. Ko pa so 6. aprila člani odbora prinesli svoje poročilo (H), so dali

mного večjo težo dejavnikom Z in izjavili, da nimajo dobrih dokazov glede dejavnikov N.

Svet zunanjih ministrov je na svojem srečanju 9. maja sprejel poročilo "Teritorialnega odbora", ki je skoraj dobesedno dokument (I)).

Milesovo pismo predsedniku Wilsonu z dne 22. maja (J) je zanimivo v tem, da začne z dejavnikom N, nato pa ga razlaga kot posledico dejavnika Z.

Končno, predsednik Wilson 26. maja (K) na kratko omenja dejavnik N, že naslednji dan (L) pa zelo jasno poudarja dejavnik Z.

Če strnemo: poročila Coolidgeu, na teh poročilih temelječe ugotovitve odbora in Wilsonova izjava z dne 27. maja so vsi poudarjali "zemljepisne" dejavnike bolj, in to veliko bolj, od "nacionalnih". Coolidgeova lastna poročila in Seymourjeva izjava pa so vsebovali temu nasprotnoče razlage.

Mnogi zgodovinarji za obdobje 1918-1920 bodo opazili, da sem izpustil to, kar mnogi smatrajo za ključne odlomke, in v nekaterih primerih dolge dokumente, namreč tistih, kjer je Milesova misija zabeležila dogodke s precejšnjim presenečenjem, ko so se slovensko govoreči prebivalci borili proti jugoslovanski vojski. Izpustil sem jih zato, ker sami po sebi še niso izjava o nacionalni pripadnosti; lahko so kvečjemu dokaz takšne pripadnosti. Vseeno pa je treba priznati, da dajejo nekaj teže "nacionalnim" izjavam, ki jih spremljajo: kar pa se tiče vprašanja: kakšno težo? - ga ni mogoče ustrezno analizirati z metodami, ki sem jih uporabljal. Za takšno nalogo bi bila potrebna poročila iz prve roke o "zakulisnih" razgovorih pa tudi drugo gradivo. Kljub temu sta branje in analiza poročil, ki jih ponujam tukaj, gotovo lahko podlaga za razpravo o tem, na kakšen način so bila sprejeta. Poleg tega je očitno, da mnoga zgodovinska poročila o ugotovitvah Milesove misije na Koroškem ne razlikujejo pravilno med različnimi pisnimi dokumenti, še zlasti med tistimi, ki jih je Milesova misija poslala Coolidgeu, in onimi, ki jih je Coolidge poslal v Pariz.

Prevedel Andrej Turk

Tom Priestly

ON THE LINK BETWEEN THE MILES MISSION REPORTS AND THE 1919 PLEBISCITE
DECISION IN PARIS: WHAT IS THE EVIDENCE OF THE REPORTS THEMSELVES?

S u m m a r y

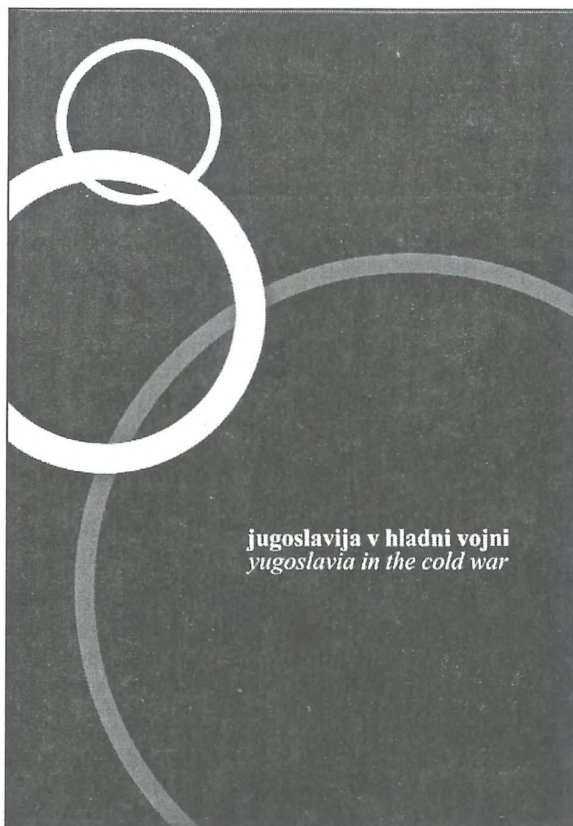
The constructions of historical events relating to the Slovene-speaking minority in Carinthia (Kärnten), Austria, vary enormously. The arguments between what have been called the "Klagenfurt school" and the "Vienna school" about the *Kausalkette* (causal chain) of events in 1919: Resistance struggle → Miles Mission → Plebiscite decision in Paris, are well known to many historians on both sides of the Karavanke. What is interesting is one small but apparently important detail about one link in this purported "causal chain." I refer, first, to the fact that the Miles Mission reports to Archibald Coolidge, Coolidge's reports to Paris, Miles's report to President Wilson, the report on "Klagenfurt" of the Committee For The Study Of Territorial Question Relating To Rumania And YugoSlavia, and finally President Wilson's own pronouncements, mention two kinds of reasons for determining either the future Austria/Yugoslav border, and/or the boundaries of the districts for the plebiscite: namely, what Sherman Miles in his first report to Coolidge referred to as the "two controlling factors," *The clear and unmistakable features of the terrain (G factor)*, and *The national desires of the people on general lines (N factor)*, which I call the "geographic" and the "nationalistic" factors.

I therefore offer what a linguist can contribute to this debate: a textual analysis of the original documents. First I present some evidence of historians' lack of unity in reporting the Miles Mission findings and how they were referred in Paris. As a non-historian, I may have misread some of individual scholars' writings, but I believe that I am generally accurate in my assessments. My survey is only a sample, and is surely an over-simplification of what historians have, in most cases, taken such pains to express. I list this evidence in summary form, as follows: first, writings by Germanophones, followed by those by Slovenophones and Slovenes, and finally those by other historians; under each heading, first those which emphasize the "nationalistic" factors, then those which give the two kinds of factors more or less equal weight, and finally those which emphasize the "geographic" factors. The twelve documents which I looked at are the following; they comprise all of the major written sources that I have come across which set out the Miles Mission findings. The Miles Mission made two long reports to Coolidge that relayed the findings from their fieldwork. The first emphasises the G factor a little, but only a very little, more than the N factor; the second emphasises the G factor more. In both instances, they properly follow the framework which had been set out as the aims of their mission. Coolidge sent two reports to Paris containing his own conclusions. Both reports emphasize the G factor more than the N factor, the second one to a greater extent than the first. In other words, he was (in this respect) *not* faithfully relaying what the Miles Mission had told him, but making his own interpretation.

The "Territories Committee" was addressed by Seymour on March 2nd, who greatly emphasized the N factor. When on 6th April the committee members brought in their report, however, they give much greater weight to G factors and state that they have no good evidence with respect to N factors. The Council of Foreign Ministers, meeting on 9th May, accepted the report of the "Territories Committee" more or less verbatim. Miles' letter to Wilson of 22nd May is interesting in that he begins with the N factor, and then proceeds to explain it as being in turn caused by the G factor. Finally, President Wilson on 26th May briefly mentions the N factor, but on the following day very clearly emphasises the G factor.

In brief: the reports to Coolidge, the committee findings based on these reports, and Wilson's statement of 27th May, all emphasized "geographic" factors more, or much more, than the "nationalistic" ones. Coolidge's own reports, and Seymour's statement, had interpretations which contradicted this. It will be noticed by many historians of the 1918-1920 years that I have omitted what many consider crucial and in some instances lengthy sections of some of these documents, namely, those where the events are recorded, with some surprise on the part of the Miles Mission, when Slovene-speakers fought against the Yugoslav army. I have omitted them because they are not, in themselves, statements of nationalistic allegiance; they are, rather, evidence of such an allegiance. However, it must be admitted that they do lend some weight to the "nationalistic" statements which they accompany: as to the question, how much weight? - that can not be properly analyzed by the methods I have used. First-hand accounts of conversations "behind the scenes", and other materials, are required for this task. The reading and analysis of the reports that I offer here must, however, surely be the basis for a discussion of the manner in which they were received. Moreover, it is clear that many of the historical accounts of the findings of the Miles Mission in Carinthia do not properly distinguish among the various written documents, and in particular between what the Miles Mission sent to Coolidge, and what Coolidge sent to Paris.

Jugoslavija v hladni vojni : zbornik z Znanstvenega posveta
Jugoslavia in the Cold War, Ljubljana, 8.-9. maja 2000 =
Yugoslavia in the Cold War : the collection of papers at the
Scientific Conference Yugoslavia in the Cold War,
Ljubljana, 8-9- May 2000

jugoslavija v hladni vojni
jugoslavia in the cold war

Soizdajatelja najnovejšega zbornika o zgodovini Jugoslavije v času hladne vojne sta Inštitut za novejšo zgodovino iz Ljubljane in University of Toronto. V zborniku je objavljenih 14 prispevkov avtorjev iz Slovenije, Srbije, Hrvaške, Makedonije in Rusije. Sedem opisuje jugoslovanske zunanje politične odnose v obdobju hladne vojne, sedem pa razmere, ki jih je ta imela na jugoslovanskem notranje političnem prizorišču. Zbornik je večjezičen. Vsak prispevek je objavljen v jeziku avtorja in v angleškem jeziku.

Zbornik lahko za 3.500,00 SIT (+ poštni stroški) naročite na naslovu:

Inštitut za novejšo zgodovino, Kongresni trg 1, SI-1000 Ljubljana; ali
Telefon: (+386) (0)1 200-31-28
E-pošta: knjiznica@inz.si